

Spis treści

Wstęp | 9

ROZDZIAŁ 1

Bezpieczeństwo egzystencji w rozwoju dziejowym – podstawowe tendencje | 11

1.1. Europa | 11

1.1.1. Państwo starożytne | 11

1.1.2. Państwo średniowieczne | 14

1.1.3. Państwo nowożytne | 18

1.2. Polska | 26

1.2.1. Monarchia patrymonialna i stanowa | 26

1.2.2. Polska międzywojenna | 35

1.2.3. Polska Ludowa | 48

ROZDZIAŁ 2

Współczesne bezpieczeństwo społeczne – ujęcie teoretyczne | 60

2.1. Istota i zakres bezpieczeństwa społecznego | 60

2.2. Podstawowe modele i zasady polityki społecznej | 64

2.3. Bezpieczeństwo społeczne w porządku ustrojowym i doktrynie Rzeczypospolitej
Polskiej | 68

2.3.1. Bezpieczeństwo społeczne w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* | 68

2.3.2. Bezpieczeństwo społeczne w *Strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej
Polskiej* | 70

ROZDZIAŁ 3

**Podstawowe międzynarodowe organizacje, regulacje prawne i instrumenty
finansowe bezpieczeństwa społecznego | 74**

3.1. Organizacja Narodów Zjednoczonych | 74

- 3.1.1. Geneza i podstawowe cele ONZ | 74
- 3.1.2. *Powszechna deklaracja praw człowieka ONZ* | 75
- 3.1.3. *Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych* | 76
- 3.1.4. *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych* | 77
- 3.2. Międzynarodowa Organizacja Pracy | 79
 - 3.2.1. Geneza i podstawowe cele MOP | 79
 - 3.2.2. Konwencja nr 102 z 1952 r. | 80
 - 3.2.3. *Deklaracja dotycząca fundamentalnych zasad i praw w pracy* – z 1998 r. | 81
 - 3.2.4. *Deklaracja dotycząca sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji* – z 2008 r. | 82
- 3.3. Rada Europy | 84
 - 3.3.1. Geneza i podstawowe cele Rady Europy | 84
 - 3.3.2. *Europejska konwencja praw człowieka* | 84
 - 3.3.3. *Europejska karta społeczna* | 86
 - 3.3.4. *Europejski kodeks zabezpieczenia społecznego* | 89
 - 3.3.5. *Europejska konwencja o zabezpieczeniu społecznym* | 89
- 3.4. Unia Europejska | 90
 - 3.4.1. Geneza i podstawowe cele Unii Europejskiej | 90
 - 3.4.2. *Karta podstawowych praw socjalnych pracowników* | 91
 - 3.4.3. *Karta praw podstawowych Unii Europejskiej* | 92
 - 3.4.4. Wyspecjalizowane organy bezpieczeństwa społecznego Unii Europejskiej | 93
 - 3.4.4.1. Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich | 93
 - 3.4.4.2. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny | 94
 - 3.4.4.3. Komitet Regionów | 94
 - 3.4.4.4. Komitet ds. Ochrony Socjalnej | 95
 - 3.4.4.5. Europejska Agencja Praw Podstawowych | 95
 - 3.4.5. Instrumenty finansowe Unii Europejskiej | 96
 - 3.4.5.1. Budżet Unii Europejskiej | 96
 - 3.4.5.2. Wybrane instrumenty finansowe polityki regionalnej | 98

ROZDZIAŁ 4

Podstawowe krajowe instytucje bezpieczeństwa społecznego | 103

- 4.1. Organy ustawodawcze | 103
- 4.2. Organy i urzędy administracji rządowej | 107
 - 4.2.1. Prezes Rady Ministrów | 107
 - 4.2.2. Minister (Ministerstwo) Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej | 108
 - 4.2.3. Minister (Ministerstwo) Spraw Wewnętrznych i Administracji | 110
 - 4.2.4. Minister (Ministerstwo) Zdrowia | 112
 - 4.2.5. Rzecznik Praw Pacjenta | 114

- 4.2.6. Pełnomocnik Rządu do Spraw Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania | 114
- 4.2.7. Rada Dialogu Społecznego | 116
- 4.2.8. Wojewoda (Urząd Wojewódzki) | 116
- 4.3. Organy i urzędy samorządu terytorialnego | 118
 - 4.3.1. Geneza samorządu terytorialnego | 118
 - 4.3.2. Organy i urzędy szczebla gminnego i ich zadania | 120
 - 4.3.3. Organy i urzędy szczebla powiatowego i ich zadania | 121
 - 4.3.4. Organy i urzędy szczebla wojewódzkiego i ich zadania | 124
- 4.4. Organy sądowe, kontroli państwowej i ochrony prawa | 126
 - 4.4.1. Sąd pracy i ubezpieczeń społecznych | 126
 - 4.4.2. Sąd rodzinny | 126
 - 4.4.3. Rzecznik Praw Obywatelskich | 127
 - 4.4.4. Rzecznik Praw Dziecka | 127
 - 4.4.5. Najwyższa Izba Kontroli | 128
 - 4.4.6. Państwowa Inspekcja Pracy | 128
- 4.5. Organizacje pozarządowe | 129

ROZDZIAŁ 5

Wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa społecznego | 133

- 5.1. Pojęcie i istota współczesnych zagrożeń społecznych | 133
- 5.2. Zagrożenia współczesnej rodziny | 137
 - 5.2.1. Kryzys współczesnej rodziny | 137
 - 5.2.2. Przemoc domowa | 141
 - 5.2.3. Rozwody i ich następstwa | 144
 - 5.2.4. Nierówności płci a kwestie funkcjonowania rodziny | 146
 - 5.2.5. Rodziny patologiczne | 147
- 5.3. Praca zawodowa i związane z nią zagrożenia | 149
 - 5.3.1. Praca w życiu człowieka | 149
 - 5.3.2. Przeobrażenia rynku i organizacji pracy oraz ich konsekwencje | 150
 - 5.3.3. Bezrobocie jako kwestia społeczna | 152
 - 5.3.4. Kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy | 154
 - 5.3.5. Wynagrodzenie za pracę | 155
- 5.4. Nierówności społeczne i ich konsekwencje | 156
 - 5.4.1. Nierówności we współczesnym świecie | 156
 - 5.4.2. Ubóstwo | 159
 - 5.4.3. Sprawiedliwość społeczna | 161
- 5.5. Patologie społeczne | 164
 - 5.5.1. Pojęcie i istota patologii społecznych | 164

- 5.5.2. Prostyucja | 166
- 5.5.3. Toksykomania | 168
- 5.5.4. Alkoholizm | 169
- 5.5.5. Przeszeczność pospolita | 171
- 5.5.6. Przemoc interpersonalna i strukturalna | 172
- 5.5.7. Korupcja | 176
- 5.5.8. Margines społeczny | 178
- 5.5.9. Samobójstwa jako problem społeczny | 180
- 5.6. Kwestie zdrowia i niepełnosprawności | 182
 - 5.6.1. Zdrowie i choroby | 182
 - 5.6.2. Niepełnosprawność | 185
- 5.7. Tendencje demograficzne i wynikające z nich problemy | 187
 - 5.7.1. Eksplozja demograficzna i jej następstwa | 187
 - 5.7.2. Sytuacja demograficzna Polski | 190
 - 5.7.3. Starzenie się społeczeństw | 192
- 5.8. Kwestia mniejszości narodowych i etnicznych | 194
 - 5.8.1. Pojęcie i cechy mniejszości | 194
 - 5.8.2. Mniejszości a mechanizm społecznego odrzucenia | 195
 - 5.8.3. Współczesne problemy z migracją | 198
 - 5.8.4. Mniejszości narodowe z polskiej perspektywy | 200
- 5.9. Kwestie mieszkaniowe | 202
 - 5.9.1. Współczesne problemy wynikające z urbanizacji | 202
 - 5.9.2. Bezdomność | 205
 - 5.9.3. Wykluczenie i inne problemy mieszkaniowe | 207
- 5.10. Wykluczenie społeczne | 210

ROZDZIAŁ 6

Prognozy ewolucji w obszarze bezpieczeństwa społecznego | 215

- 6.1. Kierunki ewolucji sposobu podejścia do bezpieczeństwa społecznego | 215
- 6.2. Kierunki ewolucji polityki bezpieczeństwa w przestrzeni społecznej | 219

Zakończenie | 225

Bibliografia | 227

Indeks rzeczowy | 240